

€ 5.95

DECEMBER 2022

CULTURE

DORDRECHTS MUSEUM HUIS VAN GIJN HOF VAN NEDERLAND REGIONAAL ARCHIEF DORDRECHT

Nieuw onderzoek naar middeleeuwse Dordtenaren

Het kerkhof van het Minderbroedersklooster

Op 29 maart 1982 woedde in de Dordtse binnenstad 'de brand bij Buytink'. Van het gebouw, een meubelzaak, bleef weinig over. De sloop was voor archeologen hét moment om een voorloper van de huidige bebouwing te onderzoeken: het middeleeuwse Franciscaner- of Minderbroedersklooster, dat rond 1246 werd gesticht en tot 1572 in gebruik was.

WILLEM
BAETSEN

Het Minderbroedersklooster tussen ca. 1338-1572 (fase 3). reconstructie: J. Nipius

Franciscus van Assisi, stichter van de Franciscaner kloosterorde. Fresco (detail) door Cimabue (1240-1302). bron: Wikipedia

De opgraving vond plaats op de hoek Voorstraat/Visstraat en werd tussen 1982 en 1986 uitgevoerd door de toenmalige Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Het onderzoek gaf een gedetailleerd beeld van de drie bouwfases en indeling van het voormalige klooster. Naast funderingen van de kerk en de kloostergebouwen werden veel menselijke begravingen aangetroffen. Deze skeletresten zijn in de jaren tachtig onderzocht. In de jaren negentig werd een deel hiervan aanvullend

onderzocht. Van databases was toen echter nog geen sprake en de formulieren waarop de skeletgegevens werden genoteerd zijn in de loop der tijd grotendeels zoekgeraakt.

Grootste collectie van Nederland

De eerste fase van het klooster (tot ca. 1300) bevatte 24 graven. Deze waren waarschijnlijk van kloosterlingen. Later werden er in en rond het klooster ook stedelingen begraven. In totaal zijn ruim 900 individuen aangetroffen;

vooral nog de grootste collectie onderzochte middeleeuwse skeletresten van Nederland. De skeletten bevatten een schat aan informatie over het leven en overlijden van Dordtenaren in de periode 1300-1572.

In 2011 zijn alle dozen met archeologische vondsten van het Minderbroedersklooster door de provincie Zuid-Holland overgedragen aan de gemeente Dordrecht. Gegevens over de inhoud waren er nauwelijks en individuele

De graven die werden aangetroffen bij de opgraving van het Minderbroedersklooster.

Osteoarcheoloog Willem Baetsen onderzoekt de skeletresten in het Stadsdepot.

een ongeluk of geweld. Ook zou de gemiddelde lichaamslengte van deze mensen, in vergelijking met lengtes van mensen die gelijktijdig leefden in andere Nederlandse steden, een indruk kunnen geven van hun algehele gezondheid. En in welke verhoudingen waren mannen, vrouwen en kinderen aanwezig op verschillende delen van het terrein? Er werd begraven in de kloosterkerk en de kloosteromgang, maar ook buiten op het kerkhof. Wie lag waar en wat zegt dit over de regels en gebruiken rond begraven in die tijd?

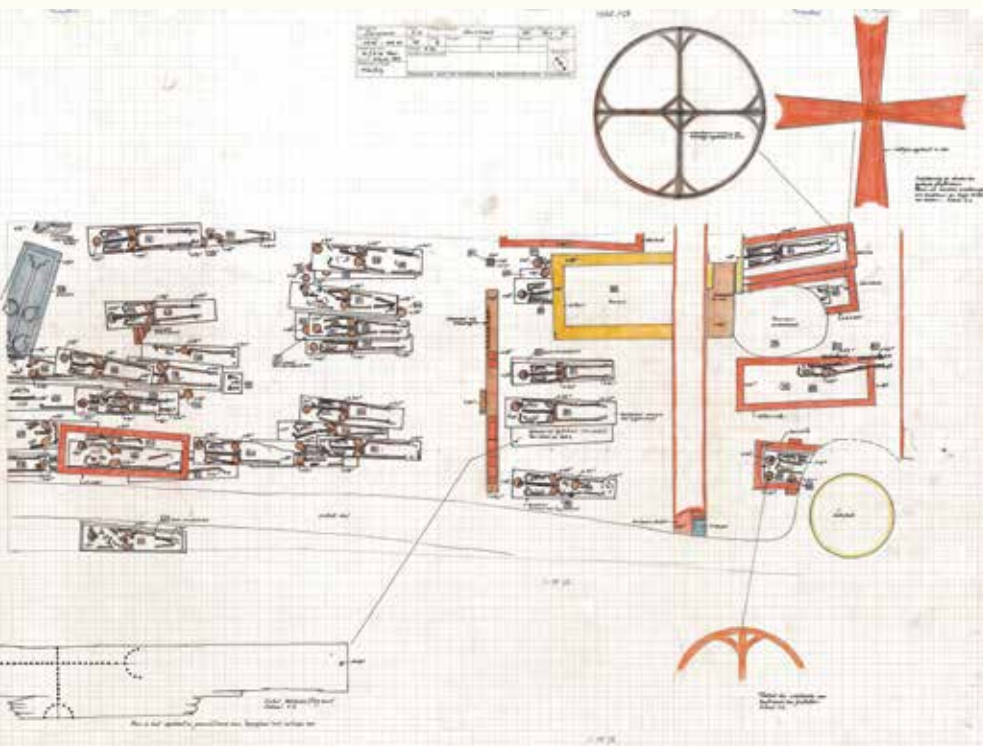
Goede zorg

Tot nu toe is de inhoud van ruim 500 graven opnieuw bekeken. Conclusies zijn nog beperkt maar het valt op dat er, in vergelijking met onderzoeken elders in het land, vooralsnog weinig tekenen zijn van chronische ziekten, zoals tuberculose (aantasting van ribben en/of wervels) en Engelse ziekte (verbuiging van botten). De herinventarisatie geeft ook een kijkje op de zorg in het verleden. Zo bleek een volwassen man minstens één oog te zijn verloren door een catastrofale beschadiging van de schedel. Desondanks is dit trauma uitzonderlijk goed geheeld. Hij moet dus gedurende lange tijd goed zijn verzorgd.

Ingekleurde tekeningen

Dankzij de uitstekende veldtekeningen die tijdens het onderzoek zijn gemaakt, is het achteraf nog mogelijk om te zien of een skelet ooit compleet was of niet. De ingekleurde tekeningen zijn het bekijken meer dan waard en enkele hiervan worden begin volgend jaar geëxposeerd in het Dordrechts Museum.

Uitkomsten van het onderzoek zullen te zijner tijd worden gepubliceerd op www.archeologiedordrecht.nl. Wie op de hoogte wil blijven, kan het beste de Facebook-pagina van Dordrecht Ondergronds in de gaten houden. <

Veldtekening met graven. tekening A. de Haan

skeletten bleken – waarschijnlijk bij eerder onderzoek – verspreid te zijn geraakt over verschillende dozen. Daarom worden alle botten nu opnieuw bekeken, met behulp van een onderzoeksbeurs van het Britse Midlands4Cities-fonds. Alle individuen worden opnieuw beschreven en hun skelet-elementen weer bij elkaar gebracht. Dankzij de speciaal voor dit doel gecreëerde database wordt deze collectie nu goed ontsloten voor toekomstig onderzoek.

Lengte, leeftijd en trauma

Bij de beschrijving van het skeletmateriaal wordt allereerst gekeken naar lichaamslengte, leeftijd en biologisch geslacht. Maar een lichaam neemt tijdens het leven veel 'indrukken' in zich op die na de dood (deels) aan het skelet zijn af te lezen. Dit kan iets zeggen over de samenleving in die tijd, of over de rolverdeling tussen verschillende groepen mensen. Zo zijn bepaalde ziekten en aandoeningen terug te zien, of trauma's door